

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen, Bankenheten
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar: Staten och betalningar SOU 2023:16 (Diarienummer Fi2023/01259)

Finansiell ID-Teknik BID AB (BID) har tagit del av Betalningsutredningens betänkande Staten och betalningar SOU 2023:16.

Betänkandets lämnade förslag på ändringar i lagar och förordningar har vi inga synpunkter på.

Däremot vill vi lämna några synpunkter på de områden där det i betalningssystemen finns olika sårbarheter som kan utnyttjas av bedragare eller användas för penningtvätt.

Synpunkter kopplat till kap 5

Digitalisering och användande av digitala betalningar bör inte "påtvingas" olika utsatta grupper utan att samhällets aktörer först hunnit införa olika anpassningar och skydd. Den digitala inkluderingen har på sina håll gått för snabbt och inkluderat grupper som inte har alla förutsättningar själva att skydda sig mot olika former av bedrägerier.

Olika former av telefon och sms-bedrägerier ökar i oroväckande takt och drabbar främst äldre vilket betänkandet tar upp. Här har verksamhetsutövarna ett ansvar att anpassa sina tjänster för att motverka bedrägerier för olika utsatta grupper. Det behövs byggas system som i det digitala samhället gör det möjligt att stegvis begränsa vissa individers rättshandlingsförmåga och nyttjande av olika e-tjänster. Den statliga utredningen (SOU 2021:36) Gode män och förvaltare – en översyn, föreslår införande av ett statligt ställföreträdarregister. Det är sådana system som behövs för att aktörer i samhället kan utveckla sina e-tjänster på ett säkert sätt så att de kan användas av flera användargrupper. BID förespråkar att ett statligt ställföreträdarregister införs men att det även utökas med att hantera framtidsfullmakter och andra former av väl definierade begränsningar för en individs rättshandlingsförmåga. Det skulle behövas något mellansteg innan en person sätts under fullt ställföreträdarskap. Det skall vara tryggt att bli äldre även i en digital värld. För att detta skall bli möjligt krävs att många olika aktörers e-tjänster kan få tillgång till sådan information från en central tillförlitlig källa. Ett sådant initiativ från statens skulle kunna minska det digitala utanförskapet för flera olika användargrupper med särskilda behov samt motverka bedrägerier mot äldre.

Utfärdare av e-legitimationer/identitetsplånböcker bör få tillgång till ställföreträdarregistret för att på lämpligt sätt indikera och föra information vidare till alla e-tjänsteleverantörer så att de bättre kan anpassa sina tjänster både för huvudmannen och för ställföreträdaren.

Synpunkt på utredningens förslag (kap 6.5.4)

Utredningen lämnar förslag kring rätten till betalkonto, att man vill sätta krav på kreditinstitut att särskilt pröva om andra åtgärder kan vidtas för att begränsa risken för penningtvätt och finansiering av terrorism i stället för uppsägning av ett betalkonto med grundläggande funktioner. Alltså i större

utsträckning bör erbjuda betalkonto med ett mer begränsat tjänsteutbud än de grundläggande funktioner, om risken är hög. BID håller med utredningen om att vissa personer av olika orsaker enbart bör erbjudas mer begränsade tjänster. Men en penningtvättsmålvakt, som i en bank begår ett penningtvättsbrott och därefter får ett begränsat tjänsteutbud från den banken, så kommer den målvakten bara att byta bank och obehindrat fortsätta sin verksamhet från en annan bank. Penningtvättsmålvakterna flyttar redan idag runt mellan bankerna och utnyttjar systematiskt systemet.

Det enda sättet att förhindra att penningtvättsmålvakter flyttar runt mellan bankerna är om de får samma begränsningar i tjänsteutbudet i alla banker, vilket kräver införande av ett målvaksregister¹. Utan ett införande av målvaksregister, så kommer utredningens förslag inte få någon effekt alls på att bankerna utnyttjas för penningtvätt. Införs ett målvaksregister vilket BID förespråkar, så behöver detta givetvis omgärdas med ett antal regler. Både hur personer förs in i målvaksregistret men även hur de kan plockas bort i förtid. Det är speciellt av stor vikt att unga målvakter snabbt kan föras in i målvaksregistret utan en allt för lång och utdragen process, men att de också kan bli borttagna från målvaksregistret kanske efter en utbildning.

Synpunkter utredningens förslag kap 7.5.2

Vi håller med utredningens bedömning att utbildning om betalningar och konsumentkrediter skall läggas till i gymnasieskolan, men vill lägga till att även risker och följder att bli utnyttjad som penningtvättsmålvakt eller lämna över sin e-legitimation till obehörig tas upp i den obligatoriska utbildningen.

Synpunkter kap 8

Utredningen menar att grundidentifiering av privatpersoners identitet är ett statligt ansvar och det håller vi med om. En statlig e-legitimation är på gång vilket vi ställer oss positiva till, men ur ett bedrägeriperspektiv är det än viktigare att ID-kortsutredningens förslag att minska antalet fysiska identitetshandlingar i samhället genomförs så att samtliga:

- folkbokförda med ett svenskt personnummer men ej medborgare
- personer med ett styrkt samordningsnummer
- personer med svenskt personnummer men inte längre folkbokförda i Sverige

Har möjlighet att skaffa en tillförlitlig svensk ID-handling som kan valideras och spärrkontrolleras elektroniskt och bär en digitalt lagrad tillförlitlig ansiktsbild på innehavaren som kan användas vid ansiktigenkänning. Genomför regeringen detta finns förutsättningarna för att i princip eliminera all form av obehörig användning av BankID som exempelvis obehöriga transaktioner, utnyttjade identiteter och ekonomiskt våld. Vi vet att en användare, medvetet eller omedvetet, alltid kommer kunna lämna över en e-legitimation (både fysisk artefakt och hemlighet) till en obehörig person. Även med en statlig e-legitimation kommer vissa användare kunna luras, eller mot ersättning, överlämna en statlig e-legitimation till obehörig person. Ett ansikte däremot, som kan används för biometrisk kontroll, kan användaren inte lämna ifrån sig. Vår bedömning är att användning av ansiktigenkänning eller annan biometrisk teknik är den enda framkomliga vägen framåt för att förhindra alla former av obehörig användning.

Vi anser att utfärdare av svensk e-legitimation vid utfärdande av en e-legitimation med tillitsnivå 3 eller 4, skall få tillgång till förnamn och efternamn direkt från folkbokföringen (Navet) för att säkerställa

¹ Se framställan om målvaksregister, 2023-09-25 från Svenska Bankföreningen

aktuella och korrekta namnuppgifter även för personer med skyddad identitet. (Ej tillgång till den sekretessmarkerade adressuppgiften, utan enbart namn).

För närvarande är tillsynen över e-legitimationer och s.k. betrodda tjänster utspridd på flera statliga myndigheter. Utredningen anser därför att regeringen bör genomföra en översyn av tillsynsansvaret för e-legitimationer och betrodda tjänster för att uppnå en mer samlad, tydlig och ändamålsenlig tillsynsstruktur. BID välkomnar detta förslag och förutsätter att ett sådant förslag även skulle innebära incidentrapportering till färre myndigheter och att staten försöker upprätthålla principen lex specialis för att utfärdare av e-legitimation inte skall behöva förhålla sig till allt för många olika överlappande regelverk, tillitsramverk, direktiv, förordningar och lagar.

Föredragande i ärendet
Petter Dahl

Stockholm den 31 oktober 2023

Johan Eriksson
VD Finansiell ID-Teknik BID AB